

THÁNG TƯ' ĐỌC THƠ' TÙ

OAWALDO GUYASAMIN

NGUYỄN THỊ KHÁNH MINH

Chiến tranh và ngục tù là bi kịch đau thương nhất trong lịch sử loài người, nó là kinh nghiệm không được rút tỉa để học hỏi và ngăn chặn, cứ thế lặp đi lặp lại khắp nơi trên thế giới, đánh động mãi ký ức con người nên có thể nói rằng không có cuộc chiến và nhà tù nào trở thành quá khứ, nó luôn là hiện tại với dấu lệ và máu không ngừng chảy. Kinh nghiệm chiến tranh, nhà tù, cùng hệ lụy tang thương của nó như vết cắt hằn sâu trong tâm tư tình cảm con dân Việt nam, mà nhà văn Ngô Thế Vinh đã gọi - vết thương không bao giờ lành-, nó sừng sững ở đó, trên đất đá, trên thân thể, trong tâm hồn, trong sử lịch, mà trái tim và lương tâm con người mãi thúc thủ một câu trả lời.

Bây giờ là tháng tư, tháng của vết thương chưa kéo da non ấy, giờ lại những trang thơ của những người lính Việt Nam Cộng Hòa viết trong trại tù-cải-tạo- như thể chúng ta đang mở băng dán vết thương, hẳn là sẽ rỉ máu, nhưng đồng thời cũng khơi chút hoài mong, rằng, thơ ấy sẽ có tác dụng như một thứ thuốc sát trùng làm vết thương nguôi ngoai. Bạn đọc sẽ thấy thể hiện nơi thơ của họ nỗi bi thương khiến nhẩn, những cõi mơ nương tựa, và họ đã xoay sở, đối diện, với những oan khốc của tù ngục bằng thứ khí giới mơ mộng hồn nhiên, nhân ái của trái tim thi sĩ. Và hiểu được vì sao họ sống sót.

Xin giới thiệu mảng thơ tù của: Nguyễn Xuân Thiệp – Thanh Tâm Tuyền – Trần Dạ Từ - Tô Thùy Yên, và một bài hành bi tráng của Cao Vị Khanh.

NGUYỄN XUÂN THIỆP

ĐIỀU HOÀI HƯƠNG XANH

đêm những vùng xanh châu thổ
dịu như một làn hơi men
bồng bay rục trời đóm lửa
khi điệu kèn hồng rúc lên

đêm đưa ta lên miền bắc
vời những chám đèn trong mưa
một đi bóng nhà xa khuất
còn nghe đôi ngọn gió thu

khi ta đi lên miền bắc
nụ cười quên dưới trời xưa
trái tim đeo ngoài túi áo
như chuông trước cổ ngựa thồ

lưu thân đi trong trời đất
áo quần như gã hề điên
tóc râu dựng bờm cổ thụ
cõi người chợt lạ chợt quen

chân ta đi trên miền bắc
qua dăm thôn xóm buồn teo
đâu đám trẻ thơ bụng ỏng
trố đôi mắt buồn dỗi theo
buổi chiều trắng bông châu rụng
rắc lên quán chợ quê nghèo

đi ta đi lên miền bắc
bóng ngày treo ngọn cây cao
buổi trưa tiếng gà hiu hắt
nhớ đầy dăm vạt áo nâu
có đêm sục trời mưa lớn
nghe trộm cổ ngựa qua cầu
tưởng như những loài nấm đỏ
mọc trên thớ gỗ mục sầu

đi trên mùa thu đất bắc
nắng lên tường chín trái hồng
lá sen trong hồ đã chết
lòng ọi có nhớ cốm vòng
đâu những hội vui ngày trước
ai về dưới mái đình cong

giữa khuya nằm nghe tiếng ếch
trôi về từ một bãi sông
gió thu thổi bùng liếp cửa
bên tai ngõ giục trống đồng

khi ta đi lên miền bắc
uổng công ngậm ngải tìm trầm
thấy con chim rừng sắc tía
nhả những hạt buồn trăm năm

ôi những ngày trên đất bắc
nhớ mùi trái chín phương nam
nhớ ổi đồng bông súng nở
ngọn rau con cá trong vòm
nhớ những cuộc tình sông nước
nửa đêm đứt một dây đàn

bao giờ giữa mùa thu biếc
cho ta về lại phương nam
nghe tiếng chim chuyền bụi ớt
tưởng chừng động bóng thời gian
hái những đọt mưa xanh ngắt
khi mùa thu rơi trên đầm

khi ta đi lên miền bắc
hồn đầy những sắc tạp âm
thổi chum cỏ khô bay mất
ôi bóng mùa vui biệt tăm

1979 (Trại tù Cẩm Nhân-Yên Bái)

NGUYỄN XUÂN THIỆP

THANH TÂM TUYỀN

BÀI NHỚ THI SĨ

Tặng già Ung
Gửi M.T.

Sáng nay thức giấc trong nhà giam
Anh nhớ những câu thơ viết thời trẻ

Bừng cháy trong lòng anh bấy lâu u ám quạnh quẽ
Ánh lửa mênh mang buổi tình đầu

Mưa bụi rì rào
Gió náo nức mù tối

Trễ muộn mùa xuân trên miền cao
Đang lay thức rừng núi biên giới

Đã qua đã qua chuỗi ngày lạnh lẽo, anh tự nhủ
Cũng qua cơn khô cạn khác thường

Tắt theo ngọn nắng chon von mê hoặc đầu óc quái gỡ
Từng thiêu đốt anh trên đồi, theo vào đêm dập vùi anh đón đau

Từ lúc nào anh đứng trên trời cô đơn
Hôn ám trời sơ khai nhìn qua song cửa ngục

Hoang vu thơ hát lời lá cỏ heo hút
Dẫn anh về tận nẻo nguồn hừng đông lẫn lút
(Hừng đông Hừng đông ôi Hừng đông anh kêu khẽ cảm động muốn khóc
Mai, Mai xa, Mai như hoa, Mai hoa. Mai về tình thơ hôm nay)

Em có hay kể tội đồ biệt xứ một buổi về ngang cổ quận
Xao xuyên ngây ngô hẳn dò hỏi lớp bóng mờ tàng ẩn

Đêm vây hãm lụn dần
Thủ thỉ mưa ru ngày khốn đốn

Em, soi bóng em hồn nhiên ngược lối thời gian
Lặng lẽ anh gầy lửa tình mơ đậm ấm.

(Lào Cai 5/77, Vĩnh Phú 1/78)

THANH TÂM TUYỀN

TRẦN DẠ TỬ

CÁM ƠN ĐỂ MÈN

Ai? Ai đó? Ai. Ai đó vừa kêu tôi
Ahaá, anh để mèn
Đúng là anh để mèn năm xưa

Ngày nào, đêm mưa
Một mùa giông tố
Có anh để mèn phát phơ
Lạc vào cát sô
Đùa vui với người tù
Và người và để và mưa gió
Cùng hát, hát vang hát vang xa
Khúc tình ca gió mưa
Ôi bài hát năm xưa.
Cám ơn, cám ơn em, để mèn
Tiếng kêu vừa lạ lại vừa quen
Thịt xương đầy ngực xưa thức dậy
Lạnh một bên mà nóng một bên

Cám ơn. Cám ơn em, để mèn
Bao nhiêu năm,
bài hát ấy ta không quên
Cám ơn. Cám ơn em, để mèn.

TRẦN DẠ TỬ

TÔ THÙY YÊN

TÀU ĐÊM

(trích đoạn)

Tàu đi. Lúc đó, đêm vừa mới
Lúc đó, sao trời đã ngủ mê
Tàu rú. Sao ơi, hãy thức dậy
Long lanh muôn mắt tiễn tàu đi

Thức dậy, những ai còn sống đó
Nhìn ra nhớ lấy phút giây này
Tàu đi như một cơn giông lửa
Cuồn cuộn sao từ ống khói bay

...
Toa nệm lúc nhúc hồn oan khóc
Đèn bão mờ soi chẳng rõ ai
Ta gọi rụng rời ta thất lạc
Ta còn chẳng đủ nửa ta đây

...
Tàu đi như một cơn điên đảo
Sắt thép kinh hoàng va đập nhau
Ta tưởng chừng nghe thời đại động
Xô đi âm ỉ một cơn đau

Ngồi đây giữa những phân cùng bụi
Trong chuyển dời xung sát bạo tàn
Ta trở thành than, thành súc vật
Tiếng người e cũng đã quên ngang

Ta nghe rêm nhói thân tàn rạc
Các thối xương lìa đụng chỏi nhau
Nghe cả hồn ta bị cán nghiền
Trên đường lịch sử sắt tuôn mau

Dường như ta chợt khóc đau đớn
Lê nóng cường toan cháy ruột gan
Lê chảy không ra ngoài khóe mắt
Nghẹn ngào đến cả tiếng than van

...
Đem thân làm gã tù lưu xứ
Xí xóa đời ta với đất trời
Ngàn dặm lìa tan tình cố cựu
Bàng hoàng thân thể cụm mây trôi

Đã mấy năm nay quần quai đói
Thèm ăn như đứa trẻ con nghèo
Mẹ ơi, con nhớ thời thơ ấu
Nhớ miếng ăn mà mẹ vất chiu

Liệu còn một bữa cơm đầm ấm
Bên ánh đèn đoàn tụ vợ con
Chia xẻ chút tình cay mặn cũ
Miếng không ngon cũng lấy làm ngon

Tàu đi khoan xoáy sâu đêm thếp
Tiếng nghiền ghê người, thác lửa sa
Lịch sử dường như rất vội vã
Tàu không để lại các ga qua

...
Có lúc tàu qua những chiếc cầu
Sầm sầm những nhịp động đều nhau
Dưới kia con nước còn thao thức
Bát ngát dềnh lên bãi sậy sầu

...
Người bạn đường kia chắc vẫn thức
Mong tàu đi đến chỗ đêm tan
Có nghe lịch sử mài thê thiết
Cho sáng lên đời đã rỉ han

Tàu ơi, hãy kéo còi liên tục
Cho tiếng rền vang dậy địa cầu
Lay động những tầng mê sáng tối...
Loài người, hãy thức, thức cùng nhau

1980
T Ô T H ù Y Y Ê N

CAO VỊ KHANH

BÀI HÀNH THÁNG TƯ

Vậy đó, tưởng quên mà vẫn nhớ
Từ đêm vỡ tuyến lạc ven đô
Người thua trận chót đèn trăm tuổi
Ta gánh thù sâu chốn hải hồ
Những tưởng mười năm đời sáng lại
Ta về bươi kiếm miếng xương khô
Vết hết oan khiên người lỡ vận
Vùi sâu xóa dấu một hoang mô
Ta đi rong khắp Nam cùng Bắc
Gom hết muôn ngàn vãi tám thô
May đủ hai hàng cờ lá phượng
Treo lên trắng toát một cơ đồ

Vậy đó, tưởng quên mà vẫn nhớ
Mười năm đủ lạnh một hương nguyên
Người thơm áo mới mùi hoa vải
Ta cứ u hoài một nỗi riêng
Đã quá xa xôi ngày thất tán
Biển xưa chùng lẳng những con thuyền
Ôi trinh tiết gái ngoài hoang đảo
Chắc cũng nhạt nhòa chuyện đảo điên

Vậy đó, tưởng quên mà vẫn nhớ
Mười năm đánh đổi chuyện keo sơn
Người thân biệt xứ lên rừng núi
Kẻ ngóng đầu non đến mỗi mòn
Thư nhắn trên đầu trang giấy rách
“quên đi mà cứu trẻ măng non
mười năm thân đã mềm như lá
như xác ve sàu đã héo hơn
bồng bế con ra ngoài cõi ngoại
giữ lấy giùm nhau chút mộng tròn”

Vậy đó, tưởng quên mà vẫn nhớ
Mười năm giậu đổ nát bìm xanh
Mười năm thôn xóm thành hang ổ
Người sống như loài thú mọc nanh
Con lớn hoang đàng theo cỏ dại
Mẹ buồn như cái vạc sang canh
Mẹ gọi con đi ngoài biển lạnh

Bằng như cọng cỏ ném sau gành
Thuyền con mỏng mảnh trời đen kịt
Mẹ thức từng đêm mắt lạnh tanh
Con đi một sống trăm lần chết
Mẹ đứt từng khoanh ruột đoạn đành

Vậy đó, tưởng quên mà vẫn nhớ
Mười năm ngò ngợ giữa chiêm bao
Ngày đi tóc rối còn đen mượt
Mắt sáng còn nguyên đốm lửa sao
Lòng đã dạn lòng chờ Câu Tiễn
Gom mộng bình sinh nổi chí cao
Ai kẻ mài gươm về đất cũ
Ai mang đoản kiếm nhập Tần sâu
Hẹn nhau xẻ núi dầu sạn đạo
Miễn thấy cờ bay ải địa đầu

Vậy đó tưởng quên mà vẫn nhớ
Mười năm ném đủ vị chua cay
Mười năm mòn lẩn đôi giày cỏ
Ngó lại xem còn mất những ai
Đất khách đái nhau toàn mật đắng
Tâm giao chưa quá một đêm say
Người ơi ... đất nước mà rao bán
Thiên hạ muôn người sợ lấm tay

Vậy đó tưởng quên mà vẫn nhớ
Mười năm ... một giấc mộng không thành
Người chờ cho hết đời cô quạnh
Ta đứng bên trời, lệ chảy nhanh

C A O V I K H A N H
tháng tư 1985